

UPPLANDSLEDEN EN NATURUPPLEVELSE

11 9 = sidhänvisning

VÄLKOMMEN UT PÅ UPPLANDSLEDEN

En vandring längs Upplandsleden ger dig inte bara en rofylld naturupplevelse, du får också se en bit av Uppland på ett lättsamt och avstressande sätt. Från Mälarens vikar i söder till Dalälvens skärgård i norr slingrar sig Upplandsleden. Du vandrar över hjortronens och orrarnas myrar, genom hackspettarnas och ugglornas skogar och utmed fjärilsrika åkerkanter och lövdungar. Följ bara de orange markeringarna på träd och vägvisare så når du ditt mål. För mer information om sträckorna, besök vår hemsida www.upplandsstiftelsen.se

UTRUSTNING

För att vandra på Upplandsleden krävs ingen omfattande eller dyr utrustning. I de flesta fall kan du gå i kängor eller grova skor men tidig vår eller vid blöt-väder är det nog bättre med stövlar. Myrar och blötmarker är spångade och broar finns över bäckar och åar.

Bra saker att ha med i ryggsäcken är, förutom matsäck också regnkläder, sittunderlag, vattenflaska, lite godis och kanske en tröja. Om du är riktigt nyfiken tar du även med en kikare och kanske någon fälthandbok. Flera bra böcker om fåglar, fjärilar och växter finns i bokhandeln.

RAST OCH ELDNING/SYMBOLER

På många ställen längs Upplandsleden finns vindsydd . I dessa kan du övernatta (men de är inte myggsäkra!), det finns eldstad och i de flesta fall ett torrass . Mellan vindsydderna kan det finnas en enkel rastplats med eldstad och en bänk. På några platser finns övernattning inomhus . Och du, var bussig ta med ditt skräp hem!

Om du vill göra en eld så bör du vänta tills du kommer till någon av de anlagda eldstäderna. Här kan du alltid elda säkert (men du bör avstå om det är eldningsförbud). Ved ska finnas men om det skulle saknas får du ta pinnar och grenar på marken. Det är inte tillåtet att bryta grenar, hugga ner träd eller ta näver från växande träd. Kom ihåg att alltid släcka ordentligt efter dig!

Campingplatserna är öppna under vandringsäsongen. Parkering, enklare måltider och vatten finns.

Symbolen för vatten markerar tappkran eller pump och där är vattnet bra.

Upplandsleden/Avstånd

Naturreservat

Skala 1:100000

ALLEMANSRÄTTEN

I Sverige har alla människor rätt att fritt ströva i skog och mark. Samtidigt är vi skyldiga att visa hänsyn och varsamhet. Du får plocka blommor (som inte är fridlysta!), bär och svamp. Du får också tälta ett dygn utan att fråga markägaren, men du får inte skräpa ner, gå på annans tomt eller skada växter och djur.

Kom ihåg att hålla din hund under sådan uppsikt att den inte skadar djurlivet och att den **mellan 1 mars och 20 augusti måste hållas kopplad**.

I naturreservaten gäller speciella regler och dessa finns angivna på reservatens informationsskyltar.

Upplandsleden är till för vandrare och du som rider eller cyklar bör undvika leden och framför allt inte skada stigen.

INNAN DU GÅR

Upplandsstiftelsen och respektive kommun arbetar ständigt med förbättringar av Upplandsleden. Det finns hela tiden idéer och igångsatta projekt, allt för att göra din vandring lättsammare och trevligare. Detta innebär att du kan komma till ställen där kartan och verkligheten inte stämmer. I dessa fall gäller verkligheten, det vill säga att du följer de orange markeringarna på träd och stolpar.

För aktuell informationen om Upplandsleden, gå in på vår hemsida www.upplandsstiftelsen.se

SUNNERSTA – LUNSEN – FJÄLLNORA
LUNSEN – KNIVSTA – FORSBYÅN

Lunsentorpet.

Upplandsleden börjar vid Sunnersta friluftsgård (1). Här finns servering, dusch och bastu.

På lättgångna stigar kommer du in i Lunsenskogarna. Här präglas området av karga och flacka hållmarker omväxlande med mindre kärr och mossar. En lämplig rastplats är vid gläntan till Lunsentorpet (2). I den öppna stugan kan du övernatta utan förbokning.

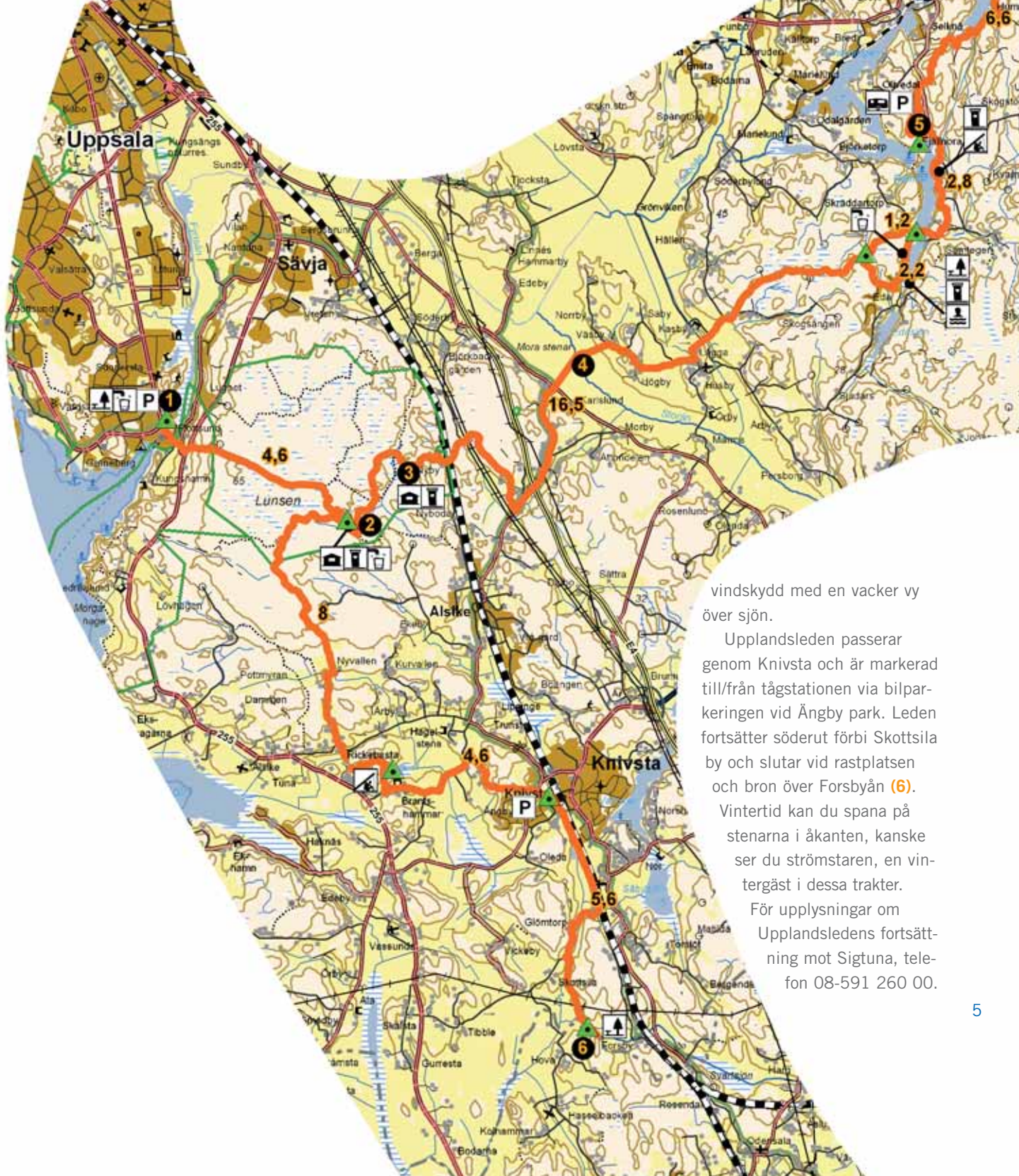
Torpet uppfördes ursprungligen 1846. Bara 35 år senare övergavs det och rasade så småningom ihop. 1988 invigdes denna kopia av Lunsentorpet med tidstypisk inredning.

Om du väljer att gå mot Fjällnora kommer du snart till rastplatsen vid Fläktan (3). Förutom stugan finns här ett viltvatten. Älg och rådjur ses ofta och både kricka, knipa och skogssnäppa häckar i området.

Från Moralund går sedan vandringen längs landsvägen över Storåns dalgång (4). I dag ringlar ån fram i makligt tempo medan här i sen forntid var en segelbar havsvik. Om du passerar här vår eller höst kan det vara värt att spana efter flyttande fåglar. Flera olika rovfåglar och vidare passerar denna öppna dalgång. Efter ån passerar du Väsby kvarn från 1876 och Lagga kyrka, uppförd på 1200-talet. Innan du når sjöarna söder om Fjällnora kan du välja att gå mot Eda lägergård och vidare upp mot Korsbacken.

Skogen mot Fjällnora är omväxlande och lättgången, men med en del hyggen och blockterräng. Snart når du det mer kuperade och sjörika området kring Fjällnora Friluftsgård. (5)

En bit väster om Lunsentorpet börjar leden söderut mot Knivsta. Efter några kilometer öppnar sig det småbrutna jordbrukslandskapet väster om Knivsta. Via lättgångna traktorvägar och stigar kommer du till Brantshammarsjöns

vindskydd med en vacker vy över sjön.

Upplandsleden passerar genom Knivsta och är markerad till/från tågstationen via bilparkeringen vid Ängby park. Leden fortsätter söderut förbi Skottsila by och slutar vid rastplatsen och bron över Forsbyån (6).

Vintertid kan du spana på stenarna i åkanten, kanske ser du strömstaren, en vintergäst i dessa trakter.

För upplysningar om Upplandsledens fortsättning mot Sigtuna, telefon 08-591 260 00.

FJÄLLNORA – LÄNNA – ALMUNGE – KNUTBY – KOBOL – PANSARUDDEN

Bennebol.

Vällen.

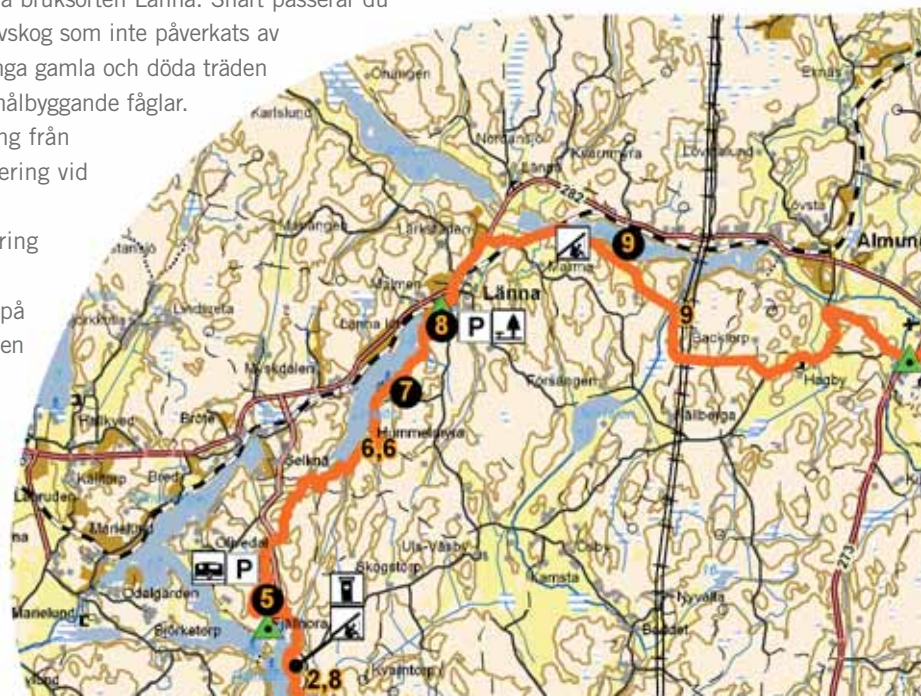
Upplandsleden mellan Fjällnora och Länna kallas också Lännastigen, en natur- och kulturstig. Du kan läsa mer om de 19 markerade sevärdheterna längs stigen i foldern "Lännastigen". Foldern finns i Fjällnora friluftsgård eller kan rekvideras från Upplandsstiftelsen.

Vid Fjällnora (5) börjar skogarna mot norr! På bara några kortare sträckor får du kontakt med det öppna landskapet. Stigen är välgånggen genom gammal, blockrik naturskog. Längs Lötsjön finns förutom Borgardalsbadet (7) flera fina rastplatser med vackra utsikter.

Bra startpunkt, vare sig du kommer med bil, buss eller med museitåget Lennakatten, är Kopphagen (8) vid Lännas södra infart. Vandringen därifrån österut går genom den gamla bruksorten Länna. Snart passerar du Harparbolund (9), en ädellövskog som inte påverkats av skogsbruk på länge. De många gamla och döda träden ger livsrum åt insekter och hålbbyggande fåglar.

Vill du starta din vandring från Almunge finns en bra parkering vid Arlandavägen, väg 273.

Efter en lång skogsvandring kommer du till den vackra Kolsjön. Gör en avstickare på några hundra meter från leden och du kommer till det nya vindskyddet. Njut av utsikten och tystnaden.

I Knutby finns bra parkering och information vid distriktssköterskemottagningen i södra delen av samhället. Via elljusspåret, landsvägen och traktorvägen kommer du till Hosjön. Under april och maj är här ett rikt fågelliv. Änder, gäss och svanar ligger i stora flockar på det öppna vattnet, medan havsörn och andra rovfåglar patrullerar längs stränderna.

Omgärdade av gamla lövskogar ligger de små, nu nedlagda bruken Vällnora och Bennebol. Du hittar information om dessa på vår hemsida. Från Vällnora leder en skyltad stig mot en fornborg. Om du följer stigen ca 400 m upp på det branta Slottsberget ser du resterna efter fornborgen och dess stenmur och du får även en vid utsikt över sjön och dess omgivning.

I Kobol ligger Fyrväpp-
lingens Sportfiskecamp (mer
info på vår hemsida eller på
www.fyrvapplingen.nu)

Ett par kilometer väster om Kobol
kommer du in i Pansaruddens naturreservat.
(10) Här dominerar äldre barrskog med inslag av
sumpskogar samt flera arter hackspettar och goda
stammar av ugglor och skogshöns. På många platser
kan du se rester av kolbottnar och kolarkojor, vilka påminner
om svunna tider. Inom reservatet finns två rödmarkerade
stigslingor.

HALLSTAVIKSVÄGEN – KOLARMORA – GIMO

Från vindskyddet vid Gisslarändan.

Kolarmoraån.

Efter en timmes vandring från landsvägen kommer du till Kolarmoraåns rastplats (11). Ån är en fin paddelled som förbinder Vällen med Aspdalssjön. Om du har mycket tur kan du här se den nattaktiva och skygga uttern. Från rastplatsen går du vidare längs med ån, passerar Kolarmora by för att några kilometer senare komma fram till sjön Gisslaren. Denna vildmarkssjö är helt fri från bebyggelse och vägar och skogsranden är obruten. Här kan du uppleva tystnaden! I södra delen av sjön finns flera fina platser för rast och bad.

På vandringen mot Gimo passerar du de nu rivna torpen Botmora, Finntorp och Fäboda (12). Husgrunder, potatiskällare, kalkkällor och åkerlappar (nu granplanterade) minner om ett strävsamt liv med jordbruk för självhushåll och skogskörslor åt de stora bruken. Sista arrendatorn på Fäboda hette Otto Olsson. Han dog 1951 och strax därefter revs alla byggnader.

Vid Fäboda kan du välja mellan en nordlig eller sydlig sträcka fram till Gimo. Den nordliga går via Risinge gård. Detta stora jordbruk bildades på 1800-talet då 14 mindre gårdar slogs ihop.

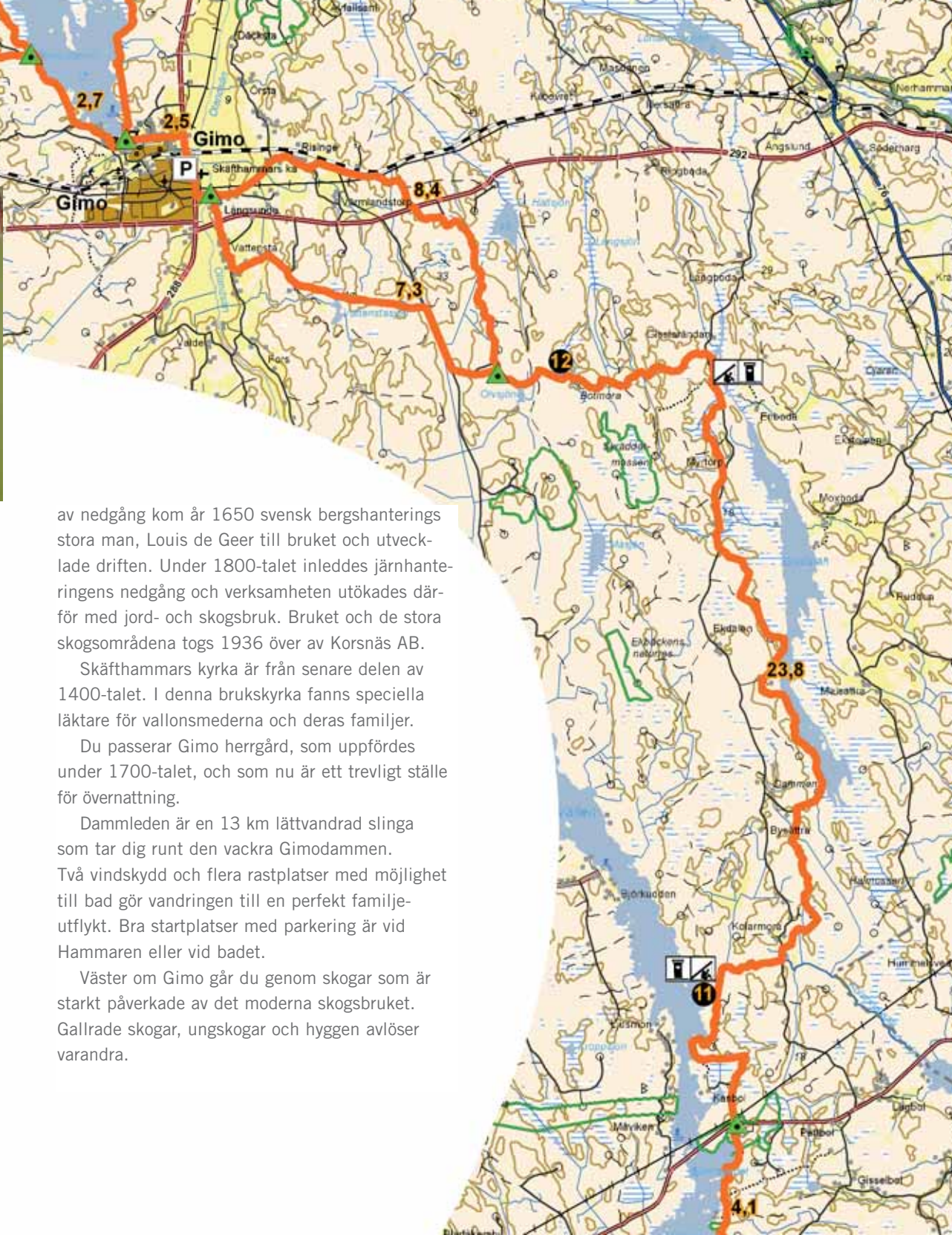
Den sydliga sträckningen går bland annat på en skogsbilväg som är byggd på en järnvägsbank. Järnvägen var ett stickspår till norra Vällen för frakt av timmer till Gimo såg. Järnvägen byggdes 1915 och lades ner på 1950-talet.

Strax före Vattensta passerar du ett gruvhål där man brutit järnmalm.

Gimo bruk anlades 1615 då två stångjärnshammare byggdes. Efter en tid

Humleblomster.

av nedgång kom år 1650 svensk bergshanterings stora man, Louis de Geer till bruket och utvecklade driften. Under 1800-talet inleddes järnhanteringens nedgång och verksamheten utökades därför med jord- och skogsbruk. Bruket och de stora skogsområdena togs 1936 över av Korsnäs AB.

Skäthammars kyrka är från senare delen av 1400-talet. I denna brukskyrka fanns speciella läktare för vallonsmederna och deras familjer.

Du passerar Gimo herrgård, som uppfördes under 1700-talet, och som nu är ett trevligt ställe för övernattnig.

Dammleden är en 13 km lättvandrad slinga som tar dig runt den vackra Gimodammen. Två vindsydd och flera rastplatser med möjlighet till bad gör vandringen till en perfekt familjutflykt. Bra startplatser med parkering är vid Hammaren eller vid badet.

Väster om Gimo går du genom skogar som är starkt påverkade av det moderna skogsbruket. Gallrade skogar, ungsogar och hyggen avlöser varandra.

GIMO – ÖSTERBYBRUK – FLORAN

Österbybruk.

Risön, Floran.

Sågarbo, Folkmora och Kakeläng är idag ruiner efter skogarnas bysågverk, jordbruk och torpställen (13).

Efter Kakeläng går du vidare längs flottningskanalen. När du kommer fram till Glamsmossen ser du det stora område där Gimo-Österbybruk AB började med torvbrytning 1918. Rester av torvlador finns fortfarande kvar. Brytningen pågick till 1951.

Strax före Kallviken går leden på en knappt synlig kavelbro från 1600-talet.

Leden passerar Aspbo naturreservat med bad och grillplats (14).

Vid stigdelningen några kilometer före Österbybruk kan du välja att gå direkt till Film och vidare norrut. Eller varför inte gå till Österbybruk och vandra slingan genom bruksorten. Här finns affärer, konditori, värds- hus, museer och sommartid turistbyrå. I näraliggande Dannemora finns vandrarhem.

Efter Boda by och passagen av väg 290 kommer du till ett större gravfält med ett 50-tal järnåldersgravar.

Den restaurerade kyrkspången (15) tar dig över Filmsjöns norra del. Spången användes förr bland annat av kyrkobesökare och skolbarn. Den låg förfallen i 40 år innan den rustades 1995.

Filmsjön är en grund lerslättsjö som sänkts vid två tillfällen. Sjön har varit en av Upplands rikaste fågel-

sjöar innan igenväxningen gick för långt. Om du passerar sjön en sen kväll eller natt under sommaren kommer du att höra flera arter av de nattsjungande fåglarna.

Films kyrka uppfördes under 1400-talet. Den stora utbyggnaden i söder, "Österbykyrkan", byggdes 1767 på order av bruksherren i Österbybruk för att bereda plats för folket från bruket.

Efter att du passerat kyrkan och gått cirka en kilometer efter landsvägen viker leden in på den gamla "malmkörarstigen". Genom låglänta marker når du snart Vika. Inägorna runt den skogsomslutna gården hålls öppna av betande djur. Cirka 1,5 kilometer efter Vika kan du välja väg. Sträckan via Stormon (16) går genom naturskogar, över Gammelån och ut på Storfloran. De sista kilometrarna före Risön går du längs en bommad skogsväg. En avstickare från leden på en knapp kilometer för dig till den restaurerade kolar-kojan vid Brändön (17). Om du väljer att gå den något kortare vägen från Vika till Risön passerar du Stenstamon med sina torrakor och vindfällan. Passagen över tallmossen går du på den 500 meter långa "Kungaspången" (18) som var försvarets 50-årspresent till kungen.

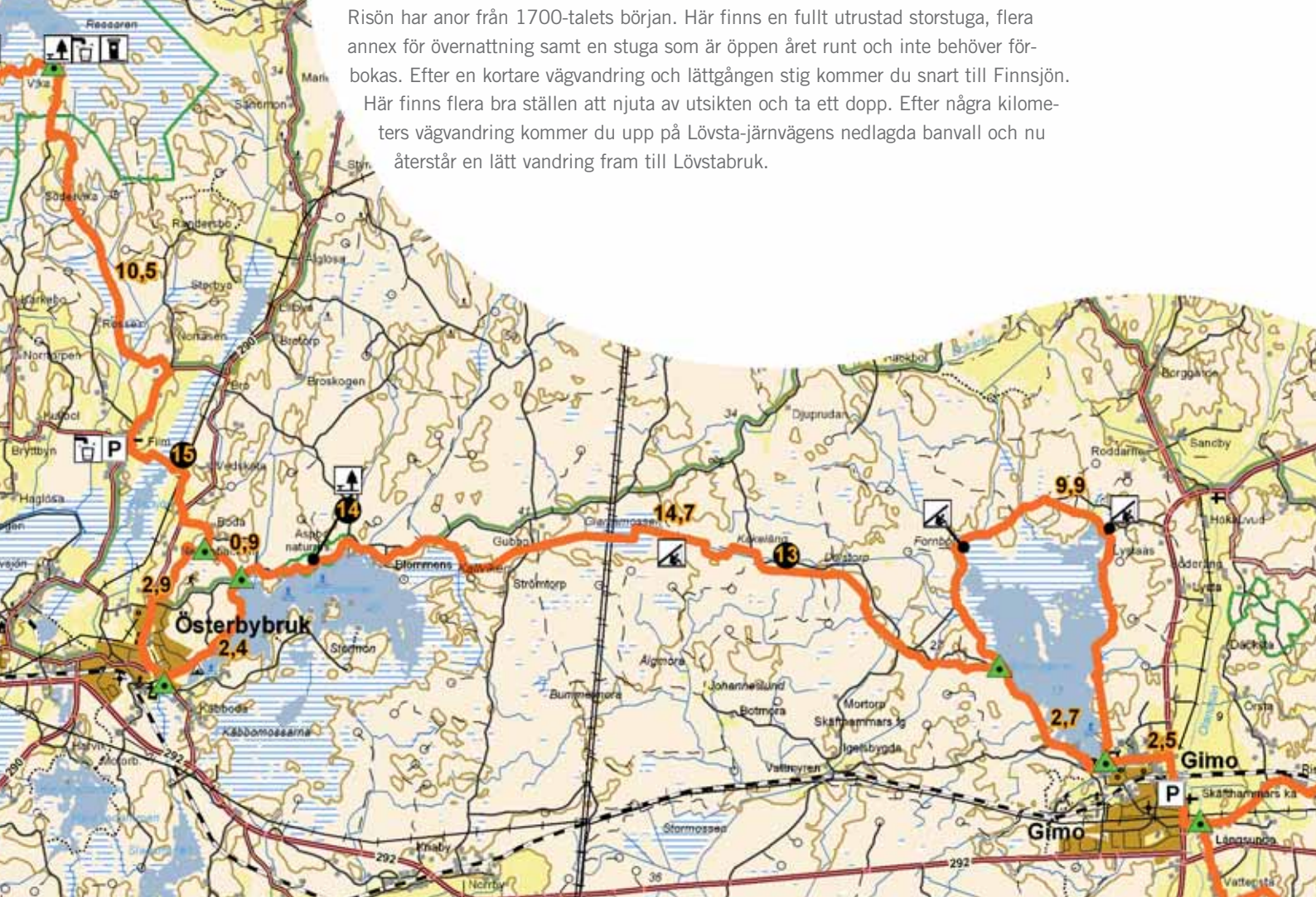

Florarna, ett av södra Sveriges största, i modern tid opåverkade myrområden, blev naturreservat 1976. Sjökedjan från Vikasjön till Lövestabruk utgjorde under 300 år vattenmagasin till bruket. Bland växterna finner du de som är typiska för denna biotop, till exempel hjortron, odon, tranbär, pors, skvattram, tuvdun och flera arter orkidéer. Den tidiga våren är ugglornas och hackspettarnas tid. Om du övernattar i någon av reservatets stugor, eller på någon rastplats, kan du höra flera arter av vildmarkens fåglar. Under en vandring i april/maj kommer du att höra orrspel, storlom, tranor och beckasiner. Eller varför inte under en sommarvandring uppleva nykläckta blåvingar och pärlemorfjärilar. Vilken tid på året du än besöker Florarna blir det en vildmarksupplevelse.

Risön har anor från 1700-talets början. Här finns en fullt utrustadorstuga, flera annex för övernattningsamt en stuga som är öppen året runt och inte behöver förbokas. Efter en kortare vägvandring och lättgången stig kommer du snart till Finnsjön.

Här finns flera bra ställen att njuta av utsikten och ta ett dopp. Efter några kilometers vägvandring kommer du upp på Lövsta-järnvägens nedlagda banvall och nu återstår en lätt vandring fram till Lövestabruk.

LÖVSTABRUK – ÖSTERLÖVSTA – VÄSTLAND – TRUSKSJÖN

Lövstabruks herrgård.

Honolulukojan.

Lövstabruk (Leufsta bruk) anlades som järnbruk på 1500-talet och var under 1700-talet landets mest betydelsefulla järnbruk. Herrgården med sin praktfulla park, hästcampen och Barnens bruk är idag välbesökta turistmål. Mat och övernattnig finns på Wärdshuset Leufsta (tel 0294/311 22). Sommartid finns turistbyrå och två ställen för glass och fika.

Cirka 2,5 kilometer från Lövstabruk kommer du till resterna efter de boställen, varav en del båtsmanstorp, som utgjorde byn Knuters (19). Byn revs på 1940-talet men brunnar, källare och fruktträd minner om den kultur som en gång fanns.

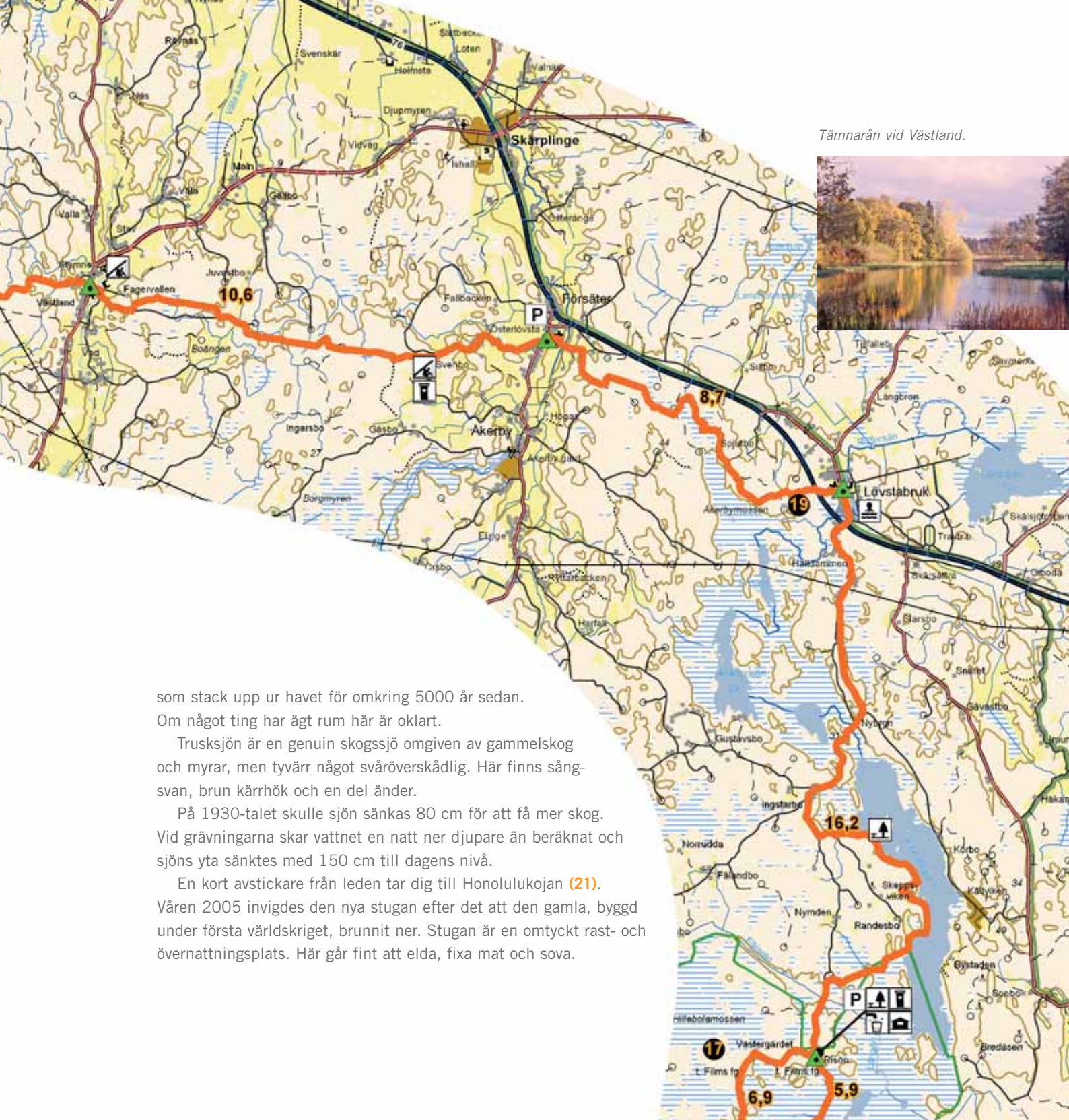
Österlövsta reste sig sent ur havet. Under stenåldern låg det ännu under vatten, men troligen bodde här människor vid vår tideräknings början. Strax innan Österlövsta kyrka passerar du Strömarån, som tidigare användes till flottning. Österlövsta kyrka invigdes 1451. På 1660-talet fick kyrkan sin nuvarande barocka trappstegsgavel. Under rysshärjningarna 1719 brandskadades kyrkan, men det mesta av kyrkomålningarna kunde räddas.

Efter en lång skogsvandring kommer du till Tämnaråns dalgång.

Sockennamnet Västland (Vesland) kan man hitta i arkiven så långt tillbaka som 1300-talet. Här finns flera fornminnen, bland annat gravfältet vid Bolstan. Västlands bruk anlades 1612 och upphörde 1902. Här tillverkades bland annat muskotplåtar. Vid en liten avstickare från leden i Västland finns ett vindskydd.

Mellan Västland och Marma gick förr Rödfärgstigen. Den användes av Marmaborna vid kyrkobesök innan de fick egen kyrka. Leden följer de fragment av stigen som finns kvar sedan det moderna skogsbruket utplånat det mesta.

Tingshällarna (20), 38 m över havet, var den första punkt i Västlands socken

Tämnrån vid Västland.

som stack upp ur havet för omkring 5000 år sedan.
Om något ting har ägt rum här är oklart.

Trusksjön är en genuin skogssjö omgiven av gammelskog
och myrar, men tyvärr något svåröverskådlig. Här finns sång-
svan, brun kärrhök och en del änder.

På 1930-talet skulle sjön sänkas 80 cm för att få mer skog.
Vid grävningarna skar vattnet en natt ner djupare än beräknat och
sjöns yta sänktes med 150 cm till dagens nivå.

En kort avstickare från leden tar dig till Honolulukojan (21).
Våren 2005 invigdes den nya stugan efter det att den gamla, byggd
under första världskriget, brunnit ner. Stugan är en omtyckt rast- och
övernattningsplats. Här går fint att elda, fixa mat och sova.

MARMA – ÄLVKARLEBY – LÅNGHÄLL – GÄSTRIKELEDEN

Dalälven i Älvkarleby.

Sparvuggla.

Djupsjön.

Innan du kommer till Marma passerar du Dragon Gate, före detta hotell Älvkarlen, nu i ny skepnad. Här finns parkering och information om leden. Via skogsstigar och småvägar får du snart första kontakten med Dalälven. I Marma kan du sommartid besöka det lilla flottningsmuseet (begränsade öppettider kolla på 073/738 36 65), handla vandrargodis och snabbmat i gatuköket och kanske till och med ta ett dopp i älven.

Marma hette tidigare Båtsmanshusen efter båtsmän som kom till bygden på 1600–1700-talen. Dessa ingick i sjöförsvaret och var en motsvarighet till indelta soldater. Då järnvägen byggdes 1874 blev Båtsmansbacken en station som fick namnet Marma efter Marma by längre söderut.

En liten bit norr om Marma finns ett gravfält från järnåldern. Vid utgrävningar 1717 fann man en silverskatt, som nu finns bevarad på Historiska museet i Stockholm. Några hundra meter till och du är vid fågeltornet (22). Härifrån har du en hänförande utsikt över Storfjärden och dess fågelliv.

På din vandring norrut passerar du Tensmyra. Här anlade Gustav Wasa 1554–55 ett lax- och ålfiske. Fyra fiskare och en fogde tillsattes för att bevaka fisket. Vårfloden 1660 spolade bort anläggningen, som sedan aldrig återuppbyggdes.

I Gropholmarnas naturreservat (23) finns en naturskön rastplats.

Vid Dalälvens sista fall före havet ligger Älvkarleby kraftverk. Innan kraftverket byggdes 1915 forsade vattnet fritt i tre grenar, Storfallet, Mellanfallet och Kungsådran. Idag finns vatten endast i Kungsådran, laxens vandringsväg. På Fallens dag, söndagen före midsommar, öppnas luckorna och Dalälvens vattenmassor forsar fritt utför stenhällarna. På Laxön finns ett flertal möjligheter till mat och övernattnings samt turistmål. För öppettider och information gå in på www.alvkarleby.se

Efter Älvkarleby tar dig leden genom skogarna upp mot länsgränsen.

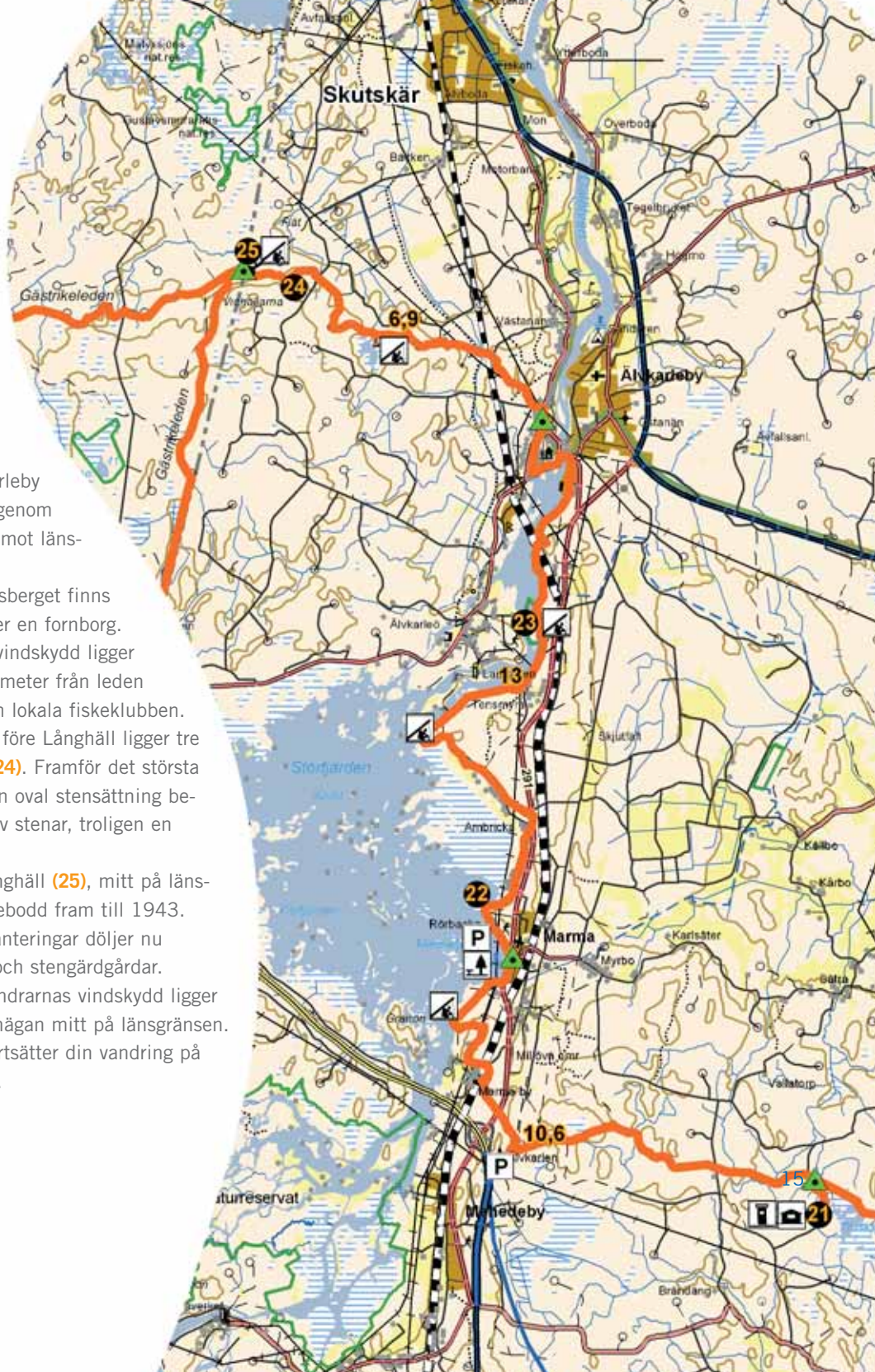
På Höghällsberget finns lämningar efter en fornborg.

Djupsjöns vindskydd ligger några hundra meter från leden och tillhör den lokala fiskeklubben.

500 meter före Långhäll ligger tre runda rösen (24). Framför det största röset ser du en oval stensättning bestående av tolv stenar, troligen en domarring.

Gården Långhäll (25), mitt på länsgränsen var bebodd fram till 1943. Mörka granplanteringar döljer nu odlingsrösen och stengärdgårdar. Källan och vandrarnas vindskydd ligger vid den lilla inägan mitt på länsgränsen.

Härifrån fortsätter din vandring på Gästrikeleden.

HÄRJARÖ – LILLKYRKA – ENKÖPING

Foto Mats Wilhelm.

Badet vid Äppelnäsgrund.

Hjärjarö friluftsområde, naturreservat och camping är omgivet av vackra Mälarvikar. Om du följer skyltningen mot Upplandsleden till nedre parkeringen kommer du till startplatsen för Upplandsledens västra sträckning, den upp till Siggefora. Under sommaren kan du här förse din vandrarsäck med kioskvaror eller njuta av en måltid i serveringen. Du kan även bo i någon av de 14 stugorna, alla utrustade för självhushåll. Upplysningar om öppettider och beställningar på telefon 0171/822 90. I friluftsområdet finns flera stigslingor, du kan fiska, hyra båt, kanot och cykel. Sommartid går båt till Björkö för ett besök i Birka, det som en gång var vikingarnas handelsplats.

På vältrampade stigar kommer du snart ut längs Mälaren. Efter några kilometer kan du pausa och kanske ta ett dopp vid Äppelnäsgrundets bad- och rastplats (1). Strax före Amnö öppnar sig bygden och din vandring fortsätter nu längs blomkantade grusvägar. Alldeles söder om det nedlagda silotornet i Ön finns en badplats.

Efter en ganska lång vägvandring kommer du in i den skuggande skogen söder om Hällsta. Via inbjudande skogsstigar och öppna marker når du snart det nybyggda uteklassrummet/rastplatsen. Här får elever från Lillkyrka skola kunskap om naturen och friluftslivet. I mån av plats kan du rasta, grilla och använda toan här. Den sista kilometern före Lillkyrka går du i "Fornstigen". Skyltar berättar om lämningar från bronsålder, vikingatid och vår egen tid.

Cirka 500 meter väster om leden ligger före detta Hässlinge sjö (2).

En kort tid på våren, efter snösmältningen, är över-svämningen en attraktiv rast-plats för änder, gäss och svanar.

Leden slingrar sig vidare genom Trögdens omväxlande landskap, passerar söder om Boglösa/Hemsta hällristningsområden och når så småningom Bredsand. Här finns en badplats, 4-stjär-nig campingplats, restaurang (öppen 1/4–1/10), minigolf, båt- och cykeluthyrning. Just där du kommer ner från skogen ligger Bredsands vandrarhem, öppet året runt. Upplandsleden norr om Bredsand kommer under de närmaste åren att vara berörd av bebyggelse. Leden kommer att dras om allt eftersom villaområdena expan-derar. På vår hemsida hittar du aktuell information om läget.

Du kan avsluta (eller börja) din vandring vid Gånstastugan, (3) cirka 1 km söder om Enköping.

Blåsippor i Kyngeskogen.

ENKÖPING – SKATTMANSÖ

Härnevi kvarn.

Skogsklocka.

Enköping är en av Sveriges äldsta städer och var en känd marknadsplats redan under vikingatiden. Idag är staden känd för sina vackra parker med guideade turer sommartid. Stadens stora uppfinnare, J.P. Johansson, konstruerade i slutet av 1800-talet både rörtången och skiftnyckeln. Dessa verktyg tillverkades här ända fram till 2006. Vill du veta mer om stadens historia, gör ett besök på Enköpings museum, Rådhusgatan 3.

Om du vill starta vandringen norrut från Enköping finns flera bra parkeringar att välja mellan om du inte vill gå från Gånstastugan (3). Upplandsleden passerar Idrottshuset där det finns simhall, dusch, bastu och restaurang. Sträckan norrut går de första sex till sju kilometrarna längs mindre vägar förbi militärområden och grustäcker.

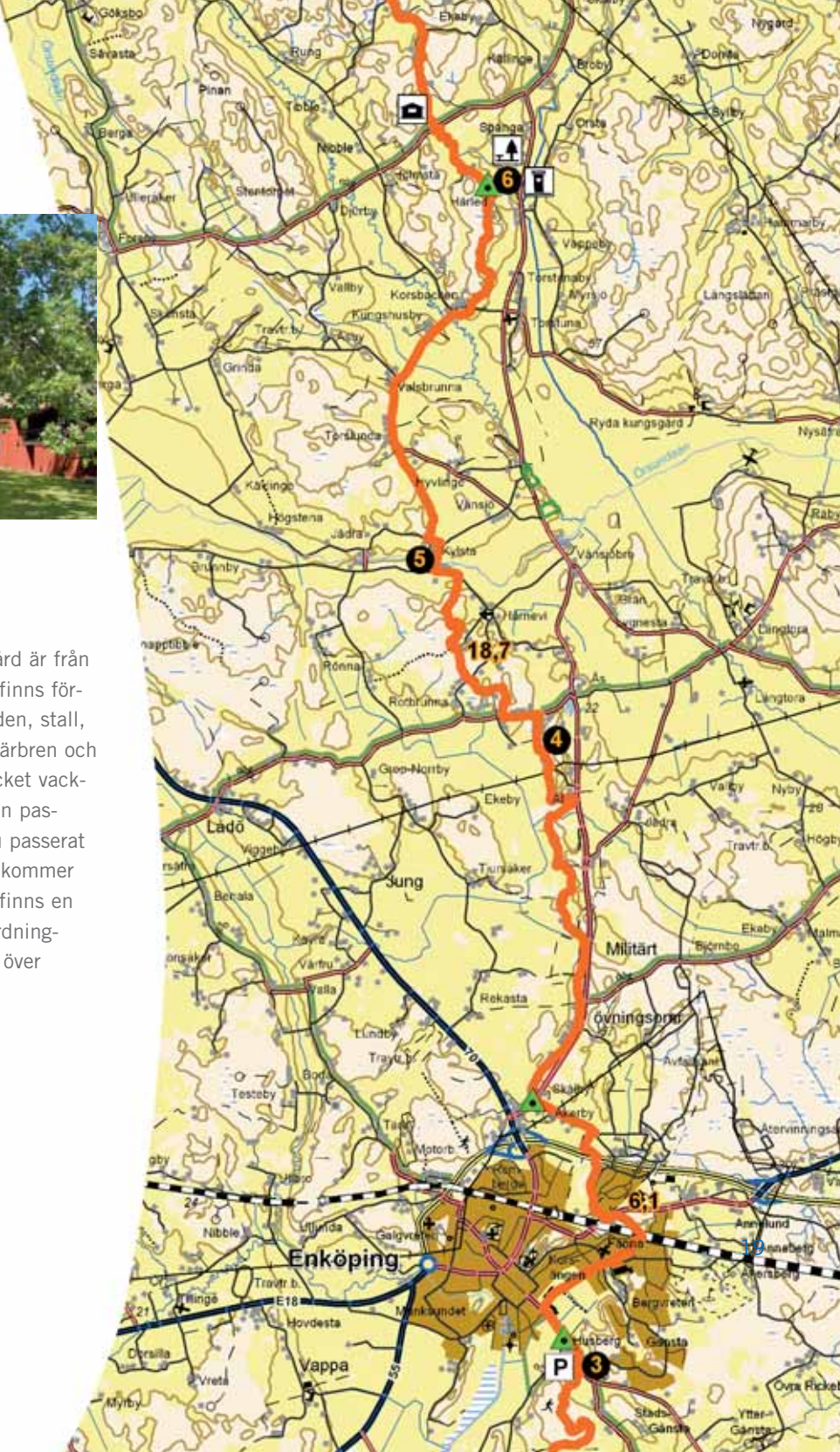
Leden går nedanför Åsåsen (4). Om du vill besöka järnåldersgravarna och utsikten på åsen gå cirka 300 meter österut längs vägen norr om åsen. Här finns en rastplats med information. Ytterligare 100 m längs vägen ligger den vattenfyllda åsgraven Äspuss. Äsgravfältet är ett åsgravfält från romersk järnålder (0–400 eKr). Här finns 41 gravar och tre resta stenar. Bland gravarna finns fyra stensättningar som bildar en stor kvadrat.

Örsundaån passerar du vid Härnevi kvarn (5). Kvarnen stod klar 1864 och är idag byggnadsminne. Senast kvarnen var i gång var 1988. Den ägs idag av tredje generationen mjölnare.

Hårledsgården.

Hårleds hembygdsgård är från sent 1700-tal (6). Här finns förutom mangårdsbyggnaden, stall, loftbod, portlida, två härbren och ett soldattorp. Den mycket vackert belägna gården är en passande rastplats. När du passerat bondgården och fälten kommer du till Stakvreten. Här finns en gammal lada som är iordningställd för rast med tak över huvudet.

SKATTMANSÖ – SIGGEFORA

Ytterkvarn.

Sångsvan.

Vid gården Gävle (7) syns grunden till ett torp där soldaten Björk bodde. Om du viker av leden ett tiotal meter så finner du en decimeterstor älvkvarn urslipad i berget. Skyltar visar dessa platser. Nästa anhalt på din vandring är Ytterkvarn och Skattmansöådalens naturreservat (8). Skattmansöåns lövskogsklädda bäckravin breder mot söder ut sig till en öppen dalgång. Den med uppländska mått höga fallhöjden har i hundratals år utnyttjats för såg-, kvarn- och järnbruksverksamhet. Rester av detta kan du se nedanför den spektakulära stenvalvsbron från 1876.

Skattmansöådalens är ett populärt friluftsområde året runt. Både Ytterkvarn och Skattmansö raststuga är lämpliga startpunkter. Raststugan är dock aldrig öppen under vandringsäsong men här finns vindskydd och vatten.

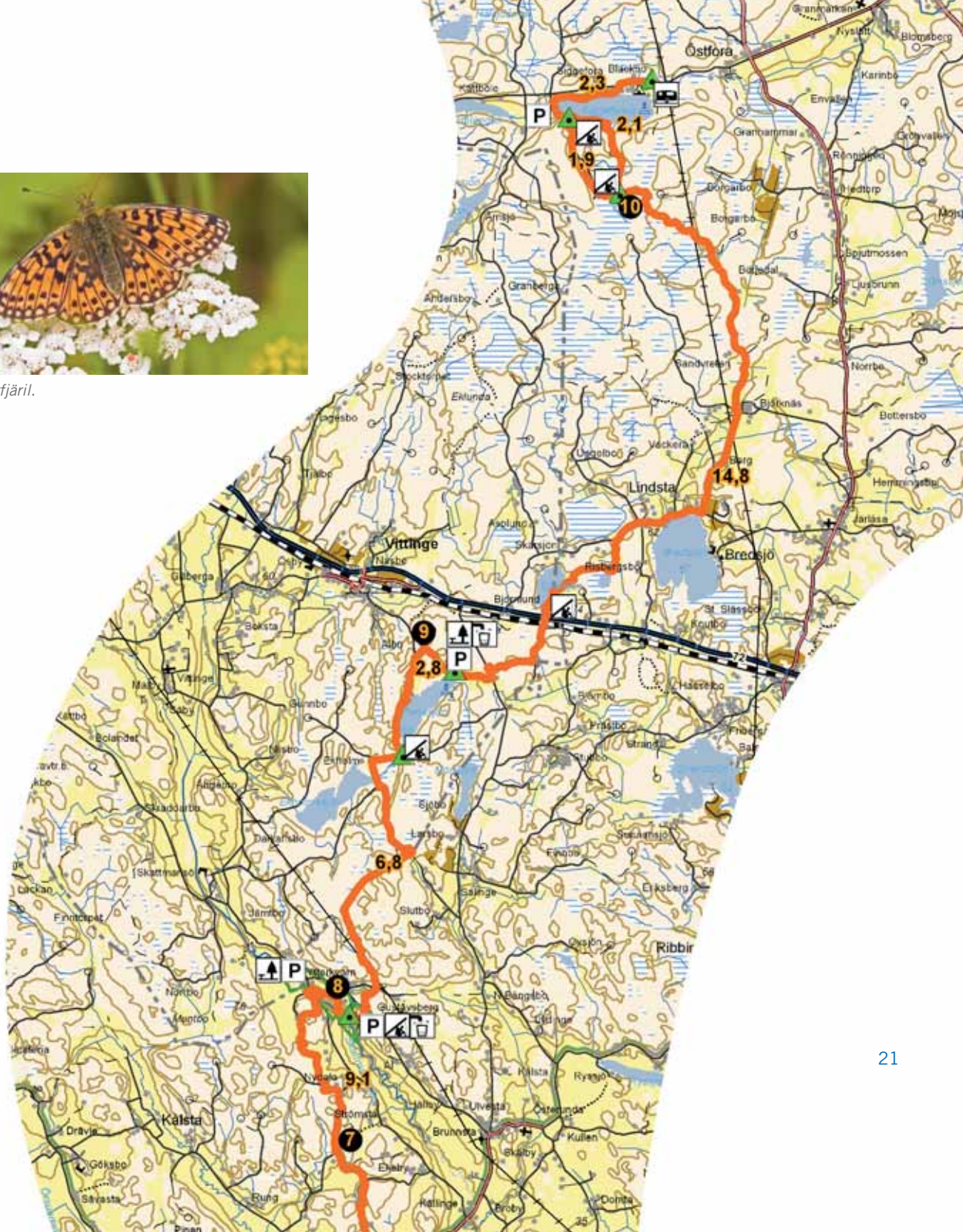
Efter en sex kilometer lång vandring längs stigar och skogsbilvägar öppnar sig landskapet vid Tenasjön. Norr om sjön, en bit från leden, ligger Uvhällsklack (9). Utsikten och den tolv meter lodräta bergväggen kan vara värt en avstickare.

När du passerat järnvägen och väg 72 når du snart den skogsomslutna Skärsjön. Om du passerar här under våren kan du kanske både höra och se storlom och sångsvan.

Snart kommer du upp på vägen som passerar Bredsjön och en drygt sex kilometer lång vägvandring börjar. Här möter dig en vacker bygd med öppen odlingsmark och ädellövskogar. Den slingrande byvägen leder dig snart upp till Ramsmossen (10) och de båda tjärnarna Lilla och Stora Ramsmossjön. Här kan du välja mellan en västlig och en östlig sträckning av leden, ungefär lika långa, fram till parkeringsplatsen väster om Siggeforasjön. Härifrån går en avstickare till Siggefora Bad & Camping. Telefon 018/39 30 32 för upplysningar.

Pärlemorfjäril.

BÅLSTA – HÄGGEBY – SKOKLOSTER

Varpsundstenen.

Skokloster. Foto Bergslagsbild.

Upplandsleden mot Skokloster och Sånska camping börjar på övre parkeringen vid Bålsta järnvägsstation.

Järnvägen mellan Stockholm och Enköping invigdes 1876 och Bålsta har sedan dess vuxit till en modern tätort.

Efter att du lämnat Bålsta kommer du upp på Granåsen och till rastplatsen vid Granåsstugan. Du går här parallellt med Lilla Ullfjärden, som är en av Mälarens djupaste fjärdar med ett största djup på drygt 50 meter. Det klara och kalkrika vattnet ger en unik djur- och växtmiljö. Här finns bland annat fyra arter ishavskräftdjur, vilka är kvarlevor från den senaste nedisningen. Fiskbeståndet är också mindre vanligt med bland annat sik och siklöja.

En kort bit går leden längs gamla Enköpingsvägen, förbi Yttergrans kyrka fram till Ekillabadet. Här finns bra parkering och sommarkiosk.

När du passerar den gigantiska grustäkten – håll utkik efter lite ovanliga växter! Här finns bland annat blåmunkar, blåeld och nattljus.

En lättgången stig tar dig längs Stora Ullfjärden fram till Varpsund. Alldeles före bron finns Varpsundsstenen, en av Upplands intressantaste runstenar. Inskriften berättar om Gunnlev, som deltog i Ingvarståget, en vikingafärd till trakterna av Kaspiska havet omkring år 1040.

Så småningom kommer du upp på Rölundaåsen (1), som är en del av Uppsalaåsen. Här har du en storslagen utsikt över blånande Mälarfjärdar och öppna slättlandskap. På åsen finns forngravar bland annat i form av bronsåldersrösen.

Häggeby kyrka är också en lämplig startplats. Innan du lämnar kyrkan, ta en titt på Hästkampstenen. Detta är en kopia av en bildsten från 500-talet.

Vid byn Måttan väljer du väg till Skokloster. Gå via Söderskogen och vackra

Nattljus vid grustaget.

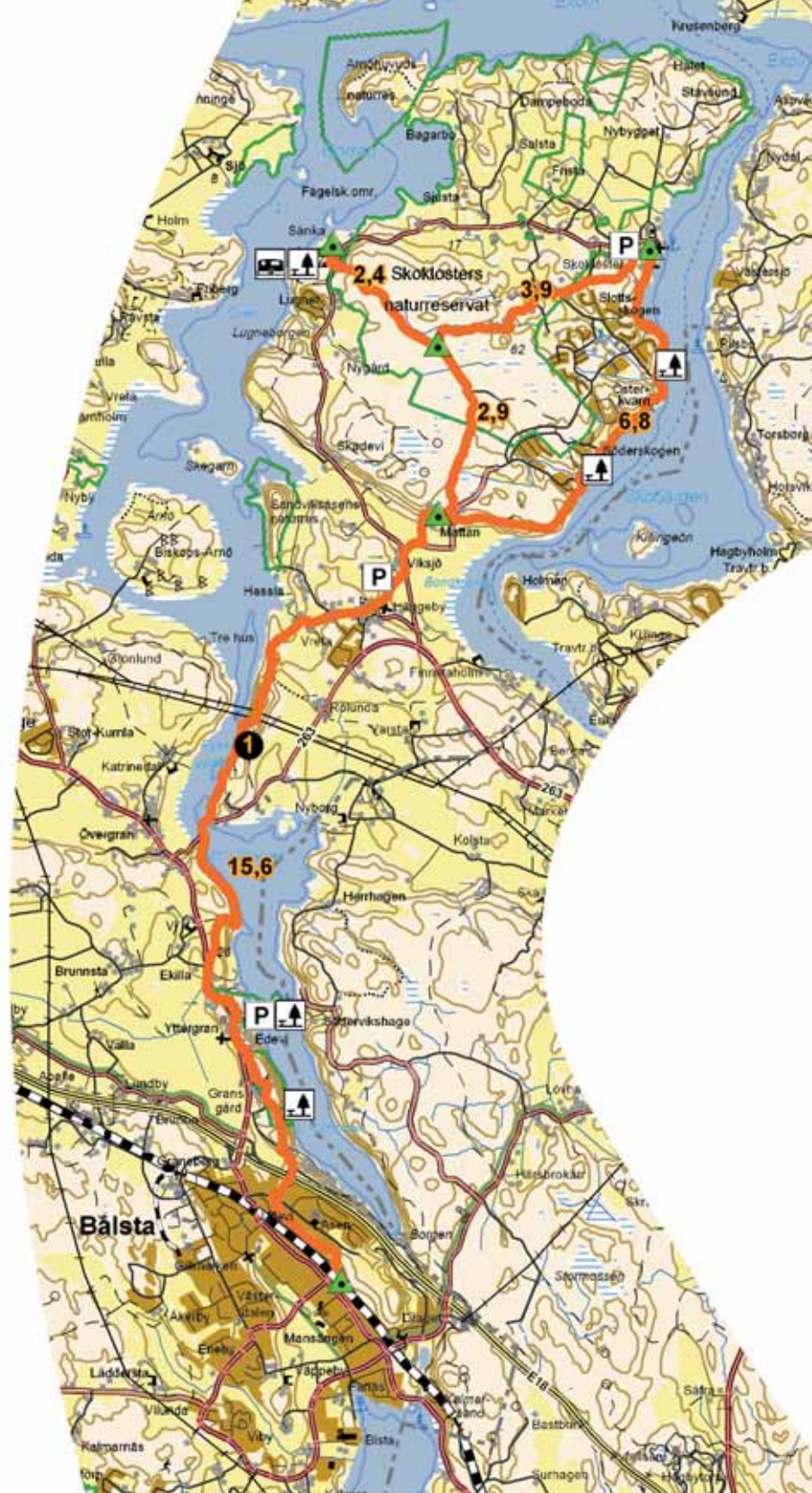
Mälarutsikter med bad- och rastplatser eller via sogsstigar och smala grusvägar. Till Sänka kommer du om du går norrut från Måttan. Stigdelningen är väl skyltad.

Skoklosters naturreservat bildades 1972. Syftet är att bevara ett mellan-svenskt kulturlandskap och göra detta tillgängligt för allmänheten.

Skoklosters slott är ett av världens främsta barockmuseer. Fältherren och storgodsägaren Carl Gustaf Wrangel började uppföra slottet 1654. Här finns en unik och väl bevarad representationsmiljö från 1600-talet med stora samlingar av målningar, möbler, vapen, textilier, böcker m.m. Intill slottet ligger den medeltida klosterkyrkan. Mer upplysningar på www.skoklosterslott.se

Skokloster har båttrafik med både Uppsala och Stockholm.

I Sänka finns bad, camping och sommarmiosk. Besök även soldattorpet och se hur en indelt soldat levde på 1700-talet.

HIKE THE UPPLAND TRAIL!

Hiking the Uppland Trail will provide you with a peaceful outdoor experience. You will explore a part of Uppland in a relaxed and easy way. The orange trail marks, placed on trees and poles, will take you to your destination. No advanced or expensive equipment is necessary for hiking on this trail – all you need is a pair of hiking boots or sturdy sneakers. During springtime or after heavy rainfall, rubber boots are recommended. Crossing bogs and marshes is made easy with footbridges, and these bridges will take you over larger creeks and streams.

If you want to make a fire, it is recommended that you use the fireplaces at the campsites along the trail. Please note the present regulations for making fires. During the dry summer periods fires are not allowed at all, not even at the campsites. Also note that you may use twigs and branches from the ground, but it is prohibited to take any material from living trees.

Please do not forget to put out the fire properly before leaving the campsite and bring out all your garbage with you. Remember the saying, "Take only pictures, and leave only footprints!"

THE RIGHT OF PUBLIC ACCESS

In Sweden, everyone has the right to be out in the countryside regardless of ownership. At the same time, the right of public access requires consideration, responsibility and good judgement. You may pick flowers (the ones that don't have protective status), wild berries and mushrooms. You may camp for 24 hours without asking the landowner. However, you must not litter, trespass too close to private houses, damage plants or hurt animals. Nature reserves have additional special rules, which are posted on information signs in the area.

The essence of the right of public access is concisely expressed by the phrase, "Do not disturb, and do not destroy".

FOTO Uppländska Bilder/Berndt Godin där ej annan anges
KARTBEARBETNING Per Stolpe, Upplandsstiftelsen
PRODUKTION OCH FORMGIVNING ilo grafisk form och ART ANNA
ÖVERSIKTSKARTAN Björn Lundkvist Illustration
TRYCK Elanders i Uppsala, 2008
KARTMEDGIVANDE © Lantmäteriet, ärende nr MS2007/04577

ADRESSER

Övergripande ansvar och utveckling av Upplandsleden i Uppsala Län

Upplandsstiftelsen, Box 26074, 750 26 Uppsala
Tel 018/611 62 71, e-post info@upplandsstiftelsen.se
Fax 018/51 16 98

Ansvar för drift och underhåll har respektive kommun

Uppsala kommun,
Fritids- och Naturkontoret 018/727 40 00
Östhammars kommun, Fritidsförvaltningen, 0173/862 73
Tierps kommun, Kultur & Fritid, 0293/18 000
Älvkarleby kommun, Kultur & Fritid 026/83 000
Håbo kommun, Kultur & Fritid, 0171/525 64
Enköpings kommun, Parkkontoret 0171/252 70
Knivsta kommun, 018/347026

I Stockholms län har respektive kommun ansvar för skötsel och utveckling av Upplandsleden.

Länsstyrelsen i Stockholm är samordnare:

Länsstyrelsen i Stockholms län

Box 22067, 104 22 Stockholm 08/785 40 00

Sigtuna kommun

195 85 Märsta 08/591 260 00

Upplands Väsby kommun

Kultur & Fritid, 194 80 Upplands Väsby 08/590 970 00

Järfälla kommun

Miljö- och stadsbyggnadskontoret, park- och naturavdelningen, Riddarplatsen 5, 177 80 Järfälla 08/580 285 00

Kommunikationer

Upplands Lokaltrafik trafikerar området med buss och tåg.
För tidtabell 0771/14 14 14, hemsida www.ul.se

TURISTBYRÅER

Heby Turistinformation
0224/360 00

Uppsala Turistiinformation
018/727 48 00

Öregrunds Turistbyrå
0173/305 55

Östhammars Turistbyrå
0173/178 50

Österbybruks Turistbyrå
0295/214 92

Lövstabruks Turistbyrå
0294/310 70/97

Tierps kommun
0293/183 23/24

Söderfors Turistservice
0293/310 40

Älvkarleby Turistbyrå
026/831 64

Norrtälje Turistbyrå
0176/719 90

Enköpings Turistbyrå
0171/250 40

Håbo Turistbyrå
0171/510 25

Information även genom kommunernas fritidskontor och Upplandsstiftelsen

VÄLLENKARTAN. Vällenområdets unika natur erbjuder dig många spännande och vackra upplevelser.

Vill du veta mer om besöksmålen runt sjön finns en karta som kan hämtas på Biotopia (Biologiska museet – natur i Uppland).

Vill du uppleva och njuta av intressant och vacker natur? På vår hemsida får du tips och idéer om utflyktsmål och vad man kan göra och se i Uppsala läns natur.
www.smultronstallen.nu

OM UPPLANDSSTIFTELSEN

Upplandsstiftelsen ägs av landstinget och Uppsala läns kommuner. Stiftelsen bildades 1972 för att underlätta och stimulera allmänhetens friluftsliv samt bevara och skydda den uppländska naturen. Stiftelsen äger och förvaltar ett trettiotal naturområden i länet av vilka de flesta är naturreservat. Stiftelsen ansvarar också för Upplandsleden och tre kanotleder.

Kansliet ligger i Uppsala vid Kungsgårdet Center
Besöksadress är
S:t Johannesgatan 28 G.

NATURVÅRD & FRILUFTSLIV

Box 26074, 750 26 Uppsala
info@upplandsstiftelsen.se
www.upplandsstiftelsen.se